

Nr 87

Av herr **Werner**, om vissa åtgärder mot markspekulation.

(Lika lydande med motion nr 103 i Andra kammaren)

Den vid 1967 års riksdag beslutade kommunala förköpsrätten innebar en seger för principen om det allmännas förstfödslorätt till mark för bebyggelse. Det privata markmonopolet har länge varit ett avsevärt hinder för en ändamålsenlig samhällelig bebyggelseplanering. Därutöver, och inte minst, har det betytt att väldiga oförtjänta markvärdestegringsvinster hamnat i privata händer. Dessa vinster har fått betalas av samhället och bostadskonsumenter, som också framhölls av 1963 års markvärdekommitté: »Man är i den allmänna diskussionen väl medveten om att markvärdestegringen väsentligen är en effekt av samhällets utveckling samt att prisuppgången på mark orsakar beaktansvärda utgiftsökningar både för den enskilde och samhället.»

Förköpslagstiftningen är emellertid behäftad med avsevärda brister, som också vidgicks av tredje lagutskottet, vilket i sitt utlåtande, efter att ha framhållit lagförslagets fördelar jämfört med gällande expropriationsförfarande, förklarade: »Från effektivitetssynpunkt är emellertid förslaget behäftat med svagheten att kommunen får förvärva fastigheten först när ägaren är beredd att avhända sig marken och till det pris som köpare och säljare kommit överens om.» Utskottet ville emellertid inte vara med om att ge lagstiftningen sådan utformning att samhället skulle ges rätt att få markpriserna prövade vid övertagna köp, vilket förordades från vpk:s sida genom förslaget om inrättandet av en markvärderingsnämnd i varje län med rätt att nedsätta markpriser till skälig nivå.

Genom regeringens och riksdagens utformning av förköpsrätten blev denna inget verksamt medel i kampen mot privat prisuppskörtning, allra helst som den på intet sätt kan stävja arrangerandet av skenköp. Härigenom aktualiseras ytterligare det gamla kravet om en revision av expropriationslagstiftningen så att expropriation kan genomföras enklare, snabbare och billigare. En sådan revision har länge utlovats och är angelägen för att ge kommunerna en verklig chans att välja mellan förköp och expropriation i syfte att komma över för bebyggelse nödvändig mark till något så när rimliga priser.

Även om expropriationslagstiftningen skulle förbättras i här nämnda avseenden, tror vi likväl inte att kampen mot markspekulationen kan bli

effektiv förrän samhällets möjligheter att påverka markdisponeringen radikalt utbygges. Härför erfordras att det nuvarande så kallade kommunala »planmonopolet» utvidgas dithän att kommunalt eller statligt ägande av marken göres till förutsättning för att stadsplaneläggning skall få ske. Om endast samhälleligt ägd mark kan bli föremål för stadsplan, kan markspekulationens förutsättningar på ett avgörande sätt beskäras. Om för bebyggelse nödvändig mark ändå förr eller senare måste överföras till det allmänna, måste möjligheterna för oförtjänta vinster bli långt mindre. Detta allra helst om en sådan lagstiftning kompletterades med en ur samhällets synpunkt radikal förbättring av gällande expropriationsbestämmelser, speciellt i fråga om prissättningen och den administrativa omgången.

Vid prövningen av frågan om en stadsplanelagstiftning av det slag varom här är fråga kan givetvis övervägas vissa dispensbestämmelser gällande industrimark samt mark för egnahems- och fritidsområden.

Med stöd av det anförda hemställer jag,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om utredning och förslag om att endast samhälleligt ägd mark kan stadsplaneläggas.

Stockholm i januari 1969

Lars Werner (vpk)